

Romanen *Krypande fasa* som exempel på insektsskräck inom kiosklitteraturen

ANDERS N. NILSSON

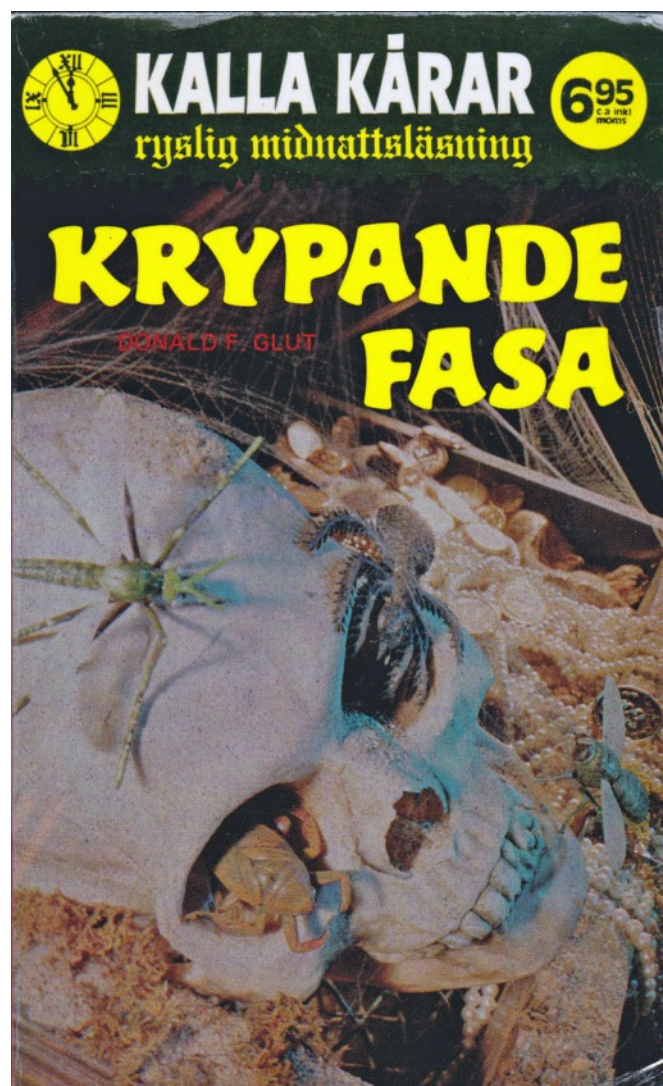
Kategorin rysare

Den svenska kiosklitteraturen var strikt kategoriserad eller genreindelad. En av de mindre omfattande men ändå intressanta kategorierna var skräck eller rysare, det som normmännen så träffande kallar ”grössere”. Det handlar här om färre än tio pocketbokserier. Störst var serien *Mysryssare*, som från början hette *Rebecca*, och utkom med 337 titlar mellan 1966 och 1992. Böckerna i denna serie gränsar mot romantikgenren och saknar så vitt jag kunnat se insektsskräckisar. Bra mycket otäckare och med flera leddjur på omslagen var B. Wahlströms bokserie *Kalla kårar* med undertiteln *Rysande midnattsläsning*, som utkom med 82 titlar mellan 1971 och 1984. Böckernas titlar och skrämmande omslag kan studeras på Patrik Myrmans förnämliga hemsida *Serielagret*. Ett tjugotal av böckerna återutgavs i serien *Rysare* 1977–1982. Det finns dom som anser att *Kalla kårar* innehåller en del verkligt högklassig skräcklitteratur (Mr Snaggus 2016).

Krypande fasa

Krypande fasa av Donald F. Glut utkom 1977 som *Kalla kårar* nr 46. Omslaget visar en dödskalle på en bädd av juveler och med en fågelspindel och flera olika insekter krypande över sig. Det hela ser mycket lovande ut och som läsare blir man inte heller besviken. Det amerikanska originalet heter *Bugged!* och utkom 1974 på Manor Books. I Norge gavs den 1976 ut som *Insektmordene* i pocketserien *Midnattsgrösseren*, och även i återutgåva 1982. Författaren är välkänd inom skräck och

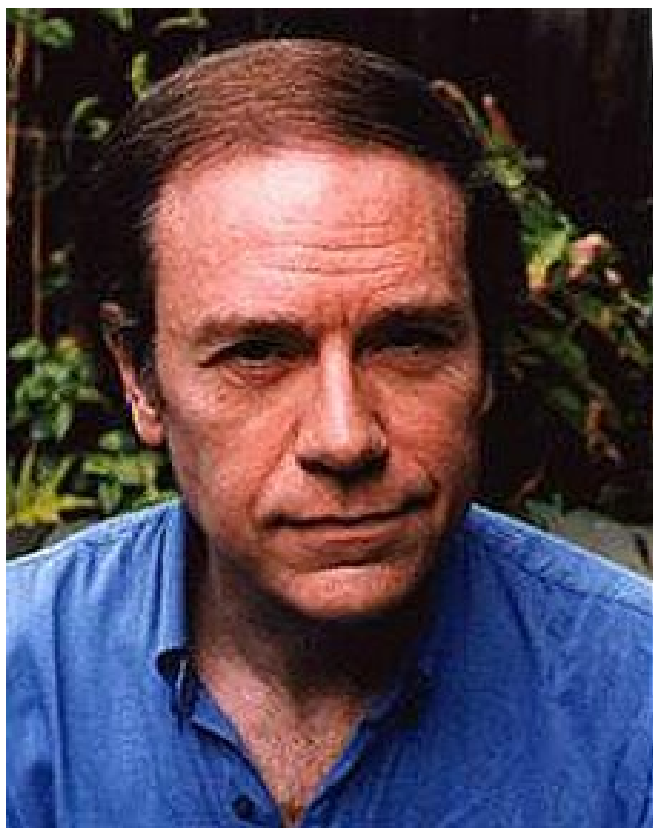
fantasy i gränslandet mellan film och litteratur. Han står som författare till ett sextiotal böcker inklusive en roman som bygger på rymdsagan *The Empire Strikes Back*. Hans skräckfilmer drar åt sexploateringshållet med gott om mumier, vampyrer och dinosaurier. Han sägs vara en duktig amatörpaleontolog. För att vara född så sent som 1944 har Glut hunnit med en hel del, och till och med fått alla sin ungdoms amatörskräckfilmer utgivna på DVD.

Omslaget på *Kalla kårar* nr 46 *Krypande fasa*.

Mördare med insekter som vapen

Man kan gott se *Krypande fasa* som en deckare med polisen Gary Rutledge som huvudperson. Hans uppgift är att utreda en serie ovanliga dödsfall. Ovanliga såtillvida att en rad män blir attackerade och uppätta av spindlar och olika sorters insekter. Först är det skalbaggar som slår till vid en ödlig träskväg och därefter bönsyrsor inne i ett förfallet litet hus. Även ett gäng sydamerikanska soldatmyror av släktet *Eciton* slår till inomhus, medan en kombination av honungsbin och dödskallesvärmare anfaller ute i en trädgård. I det femte fallet är det termiter som startar attacken i en källare medan trollsländor får avsluta jobbet i dörröppningen. En sjätte man dödas i en sjukhussäng av de loppor som förövaren skickat till honom dolda i en presentask. Den sjunde mannen blir offer för de spindlar som gömt sig under hans säng och kryper upp på hans kropp när han väl lagt sig. Det är några svarta änkor som ger honom nådastöten. Den åttonde och siste

Författaren och filmaren Donald F. Glut.

mannen faller ner i en djup grop som invaderas av gröna vårtbitare och det är inte bara hans vårtor de gnager bort.

Mängden olika småkryp som dyker upp i stora mängder kan troligen ses som förklaring till att bokens berättelse aldrig filmats. Det skulle helt enkelt ha blivit för dyrt. De dödsbringande krypen är individuellt utvalda för varje person där till exempel majoren angrips av soldatmyror och fjärlssamlaren av svärmare. Den man som trollsländorna ger sig på är paleontolog med just tidiga sländor som specialitet.

Vägen och Ropet

Lite speciellt är att varje grupp av attackerande kryp tycks ha en ledare som samordnar attacken. I första fallet med skalbaggen kallas ledaren för *Cincidella*, vilket förefaller vara en modifiering av *Cicindela*, och även troligen är en sandjägare. Massanfallet inleds med att skalbaggar flyger mot bilen och med sina döda kroppar kleggar igen vindrutan. När sen offret tvingats ur bilen går de direkt på honom. Han söker sig då mot floden för att bli av med sina plågoandar, men där är det vattenskalbaggarna som tar över: ”De kravlade från vattnet upp i hans ansikte, in i munnen, in i ögonen. De bet och slet i honom och började tugga på hans uppsvällda tunga.” (s. 15). Det blir bara det avätta skelettet kvar av honom.

I texten växlar författaren mellan insekternas och de olika människornas perspektiv. Insekternas normala instinkter benämns *Vägen*, medan *Ropet* väcker ett annorlunda begär och den med det sammanhängande hungern. Bilar upplever krypen som ”demonögda drakar” och deras förare som ”monster”. När bönsyrsan Mantis leder sina artfränder i angreppet på suputen Bryant Krass i hans lilla stuga sägs han njuta av sitt enorma byte. Ett byte som han normalt inte skulle ha vågat anfälla, men nu

”hade krafter som han inte förstod sig på förmått honom att leda sina bröder i överfallet på det jättelika monstret” (s. 54).

Med en viss spoilervarning kan sägas att det efterhand i boken framkommer att *Ropet* skapas på kemisk väg genom de skraddarsydda feromoner som det hämndlystna kemisnillet Ronald Reid framställt i sitt lab ute i träsket. Han nyttjar nu sina vetenskapliga framsteg till att ta kål på det pojkgäng som mobbade honom på college. När han väl är klar med detta, och fått sin efterlängtnade hämnd, ämnar han ställa sina resultat i mänsklighetens tjänst i kampen mot skadedjur av olika slag. Reid är rullstolsbunden som direkt resultat av den mobbning han tidigare utsatts för. Hans hämnd är väl planerad och mycket utstuderad. På väggen ovanför hans arbetsbänk sitter reproduktioner av nio av den holländske tecknaren Eschers bilder av insekter. Samma nio typer av insekter som han nyttjar för att döda på sina före detta plågoandar.

Den store betjänten

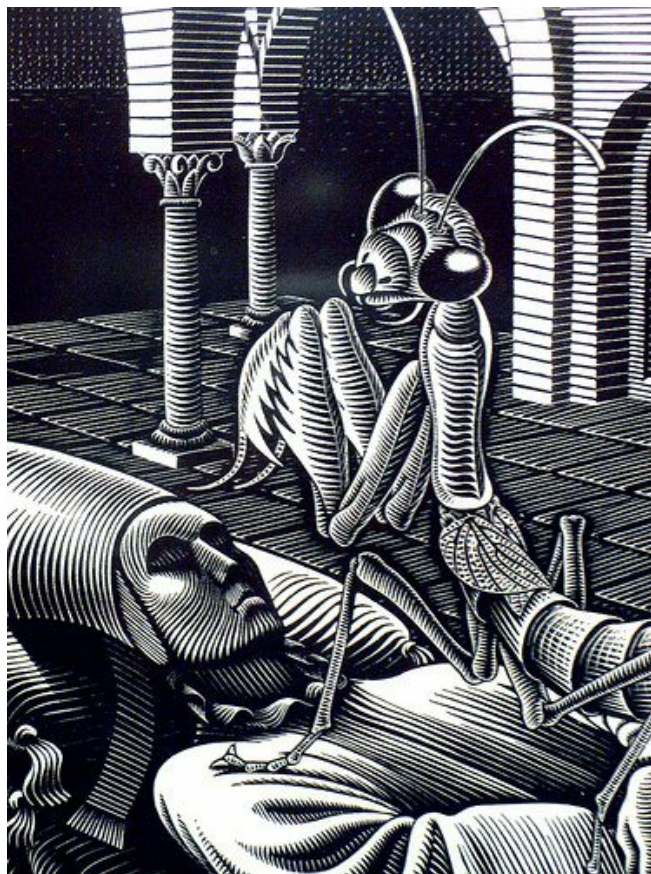
Reid har hjälp av sin storsvuxne och brutale betjänt Grollman, vilken säger sig hata insekter och speciellt flugor: ”De är skitiga små jävlar som sitter och gottar sig på sophögar och skittunnor” (s. 23). Han får ångra sina ord när han i slutet av boken själv genom feromonernas verkan blir flugornas offer och de svärmavis tränger sig in i hans öppna mun. Med hjälp av getingar och andra insekter blir det snabbt bara skelettet kvar av den jättelike flughataren.

När skalbaggar förtär bokens första offer lämnar de mannens vackra dotter Karen ifred. Det är hon som sedan ringer polisen, och därigenom blir bekant med detektiv Rutledge, med vilken hon senare inleder ett förhållande. Som fotomodell sägs hon ha en nära nog fulländad kropp, och Rutledge glädjs åt att få lämna sin ungarkestillvaro bakom sig. Men även

Grollman åtrår Karen och efter det att Rutledge tillfälligt satts ur spel ger Reid sin betjänt chansen att förlusta sig med henne: ”De stora händerna grabbade tag i den rödvitrandiga blusen och slet den av henne medan Reid [...] fortsatte att skratta sitt kacklande skratt” (sid. 144).

Instinkt och medvetande

Det är ingen överdrift att säga att boken utnyttjar flertalet av skräckfilmens stereotyper. Man kan gott säga att bokens alla karaktärer formats efter vanliga stereotyper. Ta bara Harvey Lance, collegegängets fjärlssamlare, som tilldelas en rad feminina drag och framställs som homosexuell. Eller gängets före detta major som fostrat sin hustru till nära nog total underkastelse och blind militär lydnad. Det unika med boken är istället att den beskriver så många olika typer av insekter och ger en del SF-betonade inblickar i hur deras

Eschers teckning *Dream* visar bland annat en bönsyrsa sittande på en biskop.

beteenden styrs. Kontrasterandet av *Vägen* gentemot *Ropet* känns innovativt och hade för min del gärna fått utvecklats längre. När labbet demolerats och en cocktail av olika feromoner frigjorts upplever syrsan Grillus en klivenhet som gjorde att han fick helt nya tankeimpulser (s. 150): ”Medvetenheten var i antågande, en instinkt inuti instinkten. Nej, den låg utanför instinkten. Det var en förvirrande medvetenhet.”

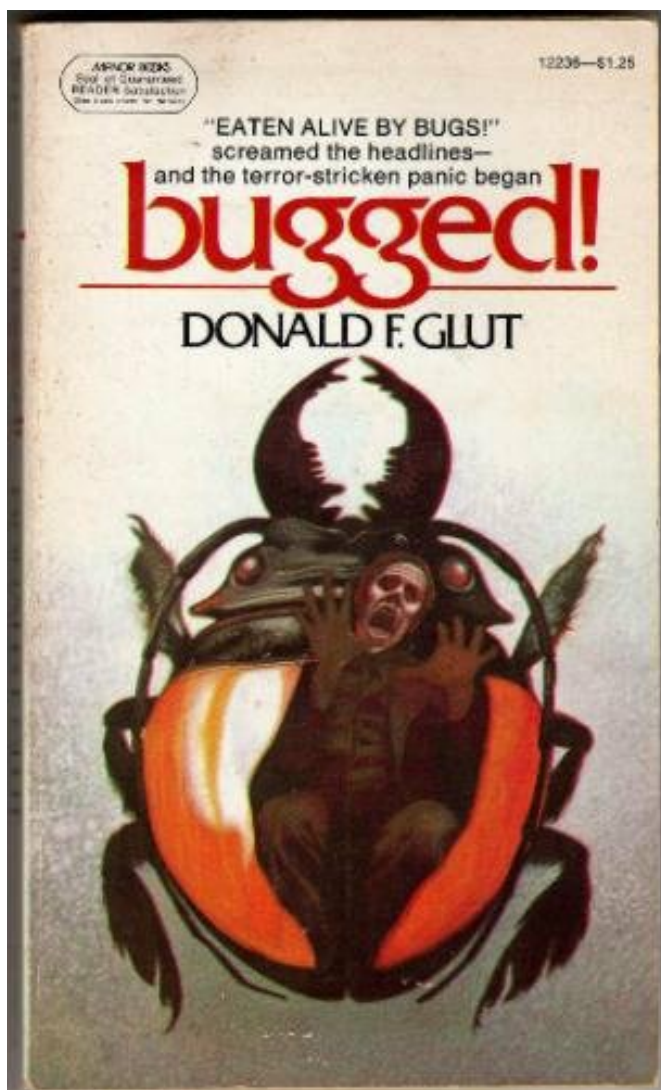
Glut lyfter här till synes insektens primitiva medvetande till att omfatta tanken att det är Reid som ligger bakom *Ropet* och därmed tilldelas rollen som en fiende som manipulerat dem. En veritabel flodvåg av insekter jagar honom ner i gropen där de förtär honom tills bara skelettet återstår. Som

läsare delar man Rutledges förvirring när han konstaterar (s. 155): ”Jag vet inte hur det gick till, men på nåt sätt måste de där insekterna ha begripit att Reid var deras fiende.” Den onde vetenskapsmannen drabbas här av naturens hämnd efter sina försök att manipulera den för egna tvivelaktiga syften. Man kan därmed kanske säga att hämnd är berättelsens huvudtema. Hämnd och hybris.

Men en noggrannare läsning av bokens slut leder in mot förhållandet mellan insekternas kollektiva instinktsbaserade form av intelligens kontra människans mer medvetet individuella frihet. Efter att Rutledge i Reids kokspanna eldat upp alla hans anteckningar och hela lagret av feromoner, lägger sig ett svart moln över träsket. Insekterna sägs välkomna molnet och göra sig beredda på att marschera. Glut skriver att *Ropet* blivit *Vägen*, vilket måste tolkas som att det medvetande som lagt sig över de ursprungliga instinkterna skapar ett begär och en hunger efter människokött. På något dunkelt sätt tycks exponeringen för artificiella feromon ha lett till någon form av snabb evolution hos insekterna. Medan Karen och Rutledge i en naiv visshet om att hotet är över susar i hans vita Corvette på väg mot civilisationen samlar sig insekterna för det stora angreppet. Åter har människans manipulering av naturen rubbat balansen och satt krafter i rörelse som hon inte kan kontrollera.

Skräckreferenser

Glut är bra på att i sin text lägga in referenser till såväl andra skräckböcker som filmer. På sidan 37 omnämns Carl Stephensons novell *Leiningen och myrorna*, som först publicerades på tyska 1937 och sen 1954 låg till grund för filmen *The Naked Jungle* med Charles Heston och Eleonor Parker. Den SF-film med jättegräshoppor, som med hjälp av ljudsignaler lurades att dränka sig själva i Lake Michigan, och som omnämns på

Omslag till originalutgåvan av Donald F. Gluts roman *Bugged!* Från 1974.

sidan 77 i boken, är Bert I. Gordons klassiker *Beginning of the End* från 1957.

Tyvärr är det väl inte så många som refererat till hans egen bok precis. Det förefaller som om den är relativt bortglömd och absolut inte har gett upphov till några hyllmeter med sekundärlitteratur. Jag har inte ens lyckats hitta någon recension av den. Men efter den här artikeln kanske den rent av blir lite eftersökt. Från Bokman i Sollefteå kan man just nu beställa ett eget ex för ynka 23 bagis.

Källor

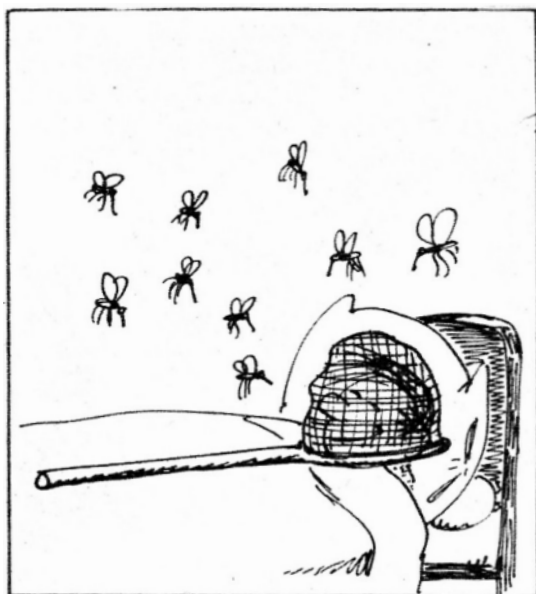
Glut, Donald F. 1974: *Bugged!* New York: Mansion Books [sv. översättning Solveig Rasmussen 1977, *Krypande fasa*, Stockholm: B. Wahlströms, Kalla kårar nr 46].

Mr Snaggus, 2016: Kalla kårar – skräcklitteratur av yppersta klass; http://www.blaskan.nu/Blaskan/Nummer50/Popularkultur/kalla_karar.html

Serielagret, 2016: <http://www.serielagret.se>, Skräck/Rysare.

Författarens adress:

andersn Nilsson258@gmail.com
Mullsjö 258, 91490 Nordmaling

Skämtteckningen om Vilda Ville som sover med häven över huvudet härrör från Lektur 1954 nr 35 medan serien om Jungman Jansson hämtats från Folket i Bild 1945 nr 4. Svensk humor av gammalt gott märke!

JUNGMAN JANSSON

För FIB av Olle Cronsjö

INSEKTSSAMLAREN

